

Dyplomacja kulturalna w relacjach polsko-nowozelandzkich

Dyplomacja kulturalna może być rozumiana jako środek służący wzmocnieniu relacji na arenie międzynarodowej, w tym także polepszaniu świadomości innych narodów i ich tradycji. Kolejną zaletą tej formy polityki zagranicznej jest zmniejszanie dysonansu między państwami, organizacjami bądź grupami społecznymi, gdzie dyplomacja *sensu stricto* nie sprawdziła się. Jest to platforma wymiany poglądów, informacji, sztuki wraz z innymi aspektami kulturalnymi pomiędzy państwami i ich obywatelami celem rozwoju wzajemnego zrozumienia¹. Nie bez znaczenia jest rozwój globalizacji, który to podniósł liczbę podmiotów uczestniczących w stosunkach międzynarodowych, a tym samym rozwinął relacje kulturalne. Jak trafnie zauważył Nestor Nkuzimana, pierwszy sekretarz Ambasady Burundi w Niemczech: „W obecnych czasach demokracja na poziomie państw jest wzmocniana poprzez podmioty kulturalne, jednostki, stowarzyszenia czy wszelakie towarzystwa. Wszyscy ci nowi aktorzy na arenie globalnej wnoszą swój wkład w budowę demokracji; demokracji u jej korzeni. Jest to w równym stopniu skuteczne co dawno przyjęty zwyczaj”². Dyplomacja kulturalna stanowi niejako podporę dyplomacji publicznej³, a zatem pozaprawnej metody nawiązywania i utrzymywania stosunków dyplomatycznych. Najlepszą bowiem formą popularyzowania kultury własnego państwa jest prezentowanie jego tożsamości narodowej⁴.

Niniejsze opracowanie ma na celu zbliżenie omawianej postaci dyplomacji w relacjach Rzeczypospolitej Polskiej z Nową Zelandią. Państwo *Aotearoa*⁵ ze względu na swoje położenie geograficzne oraz relatywnie małą wymianę handlową nie jest wyczerpująco

¹ M. Cummings, *Cultural Diplomacy and the United States Government*, Waszyngton, 2003, s. 1.

² N. Nkuzimana, *Cultural Diplomacy and Sustainable Development in Burundi*, wykład na konferencji *The International Symposium on Cultural Diplomacy and Sustainably in Africa*, Berlin 26.07.2012.

³ Szerzej na temat dyplomacji kulturalnej w odniesieniu do publicznej dyplomacji zob. w: *Cultural Diplomacy; The Linchpin of Public Diplomacy*, Waszyngton 2005.

⁴ *Ibidem*.

⁵ Nazwa Nowej Zelandii w języku maoryskim brzmi *Aotearoa*, co tłumaczone jest jako „Kraj długiej, białej chmury”.

opisane w polskiej literaturze naukowej ani w wymiarze prawnym, ani politycznym. Co więcej, przyczyny oraz perspektywy rozwoju relacji dyplomatycznych, w tym posłużenia się dyplomacją kulturalną między dwoma państwami, nie mają odzwierciedlenia w literaturze. Wcześniej bowiem nie podejmowano się analizy zagadnienia stosunków politycznych między Polską a Nową Zelandią.

Wyróżnia się dwa sposoby nawiązywania stosunków dyplomatycznych, to jest pokojowych i oficjalnych relacji pomiędzy państwami w zakresie polityki zagranicznej. Prawnymi formami dyplomacji są stałe przedstawicielstwa dyplomatyczne wraz z misjami specjalnymi. Nierzadko zapomina się o zasługach dyplomacji kulturalnej wykorzystującej głównie pozaprawne metody w nawiązaniu, a następnie utrzymywaniu stosunków między państwami. Pozytywny wizerunek społeczeństwa wraz z reprezentującym go rządem można uzyskać poprzez oddziaływanie na opinię publiczną drugiego narodu⁶.

Data zawarcia oficjalnych stosunków między omawianymi państwami jest dzień 1 marca 1973 r. Wówczas to zdecydowano się na odejście od trwających w latach II wojny światowej stosunków kulturalnych na rzecz tych na szczeblu ambasad. Jednakże aż do roku 2004 akredytowany był ambasador Polski w Canberze w Australii, podczas gdy polski *chargé d'affaires ad interim* sprawował pieczę nad Ambasadą w stolicy Nowej Zelandii⁷. Było to uwarunkowane przyływem polskich emigrantów do byłych posiadłości brytyjskich, a więc koniecznością zapewnienia opieki dyplomatycznej rodakom. Kolejnym celem nawiązania prawnych relacji na wyższym stopniu międzynarodowym była chęć dalszej współpracy na płaszczyźnie ekonomicznej i kulturalnej⁸.

Na terenie Nowej Zelandii odnotowuje się różnorodną aktywność Polaków. Przejawia się tam bowiem duże sformalizowanie grup polonijnych. Zgoła inaczej wygląda sytuacja Nowozelandczyków na terenie RP, gdzie nie utworzono żadnego stowarzyszenia ani organizacji społecznej. Jediną nowozelandzką placówką dyplomatyczną jest Ambasada w Warszawie utworzona w 2004 r.⁹ Jest to spowodowane niewielką liczbą

⁶ J. Sutor, *Leksykon dyplomatyczny*, Warszawa 2010, s. 93, 101; *idem*, *Prawo dyplomatyczne i konsularne*, Warszawa 2011, s. 144–145.

⁷ *Nowa Zelandia*, [w:] K. Szczepanik, A. Herman-Lukasik, B. Janicka (red.), *Stosunki dyplomatyczne Polski: informator: Azja, Zakaucazie, Australia i Oceania 1918–2009*, t. III, Warszawa 2010, s. 207–210.

⁸ *Organizacja polskiej służby dyplomatycznej w okresie II wojny światowej*, [w:] W. Michowicz (red.), *Historia dyplomacji polskiej: 1939–1945*, t. V, Warszawa 1999, s. 86; http://www.msz.gov.pl/Nowa_Zelandia,20982.html, aktualne na dzień 22.10.2012 r.; Wywiad autorki z Dariuszem Zdziechem, prezesem Towarzystwa Naukowego Australii, Nowej Zelandii i Oceanii, Kraków, 6.11. 2010 r.

⁹ *Nowa Zelandia*, [w:] K. Szczepanik, A. Herman-Lukasik, B. Janicka (red.), *Stosunki dyplomatyczne...*, s. 207–210.

obywateli tego państwa mieszkających na stałe w Polsce¹⁰. Jak informuje strona internetowa Konsulatu Honorowego w Auckland: „Podtrzymywanie i kultywowanie języka polskiego i kultury polskiej jest obowiązkiem każdego Polaka niezależnie od miejsca zamieszkania. Ponieważ świat staje się coraz mniejszy głównie w wyniku rozwoju środków masowego przekazu, przyspieszenia i globalizacji wymiany międzynarodowej, języki narodowe i narodowa kultura poddana jest ciągłemu zagrożeniu”¹¹.

Przywołana dyplomacja kulturalna prowadzona jest przez czynniki niereprezentujące państwa czy MSZ, zatem fundacje, pozarządowe organizacje społeczne, grupy czy też pojedynczych obywateli, uczestniczących równolegle w procesach międzynarodowych. Podmioty te działają na rzecz polepszenia bilateralnych relacji, promocji ojczyzny na świecie, używając do tego celu kontaktów osobistych lub, jak w przypadku RP, Polonii zagranicznej¹².

Należy przywołać także działalność lobbingową, gospodarczą, społeczną i samorządową. Rada Miejska Lublina uchwaliła w 2004 r. uchwałę¹³ w sprawie nazwania jednego ze skwerów Placem Dzieci z Pahiatua na cześć 733 sierot po deportowanych w głąb Związku Radzieckiego Polakach. Inicjatorką tego projektu była Maria Wodzicka, żona Konsula Generalnego RP, Kazimierza Wodzickiego¹⁴. Laureatem dyplomu Ministra Spraw Zagranicznych za wybitne zasługi na rzecz promocji Polski w świecie został Komitet Obchodów 60. Rocznicy Przybycia Polskich Dzieci do Nowej Zelandii (*Polish Children's Reunion Committee*). Miało to miejsce w 2004 r., co stanowi formę dostrzeżenia oraz podziękowania za budowę obiektu, a także rozpoznawalnego wizerunku RP na obszarze Pacyfiku¹⁵.

¹⁰ Listy do autorki z Ambasady Nowej Zelandii w Warszawie, z dnia 9.03.2011 r. oraz z dnia 5.05.2011 r.

¹¹ http://www.polishheritage.co.nz/polish/pl_southern_cross.html, aktualne na dzień 22.10.2012 r.

¹² Za przykład posłużyć może tutaj utworzenie przez niektóre regiony stałych przedstawicielstw przy Unii Europejskiej. Nie korzystają one jednakże ze statusu dyplomatycznego.

¹³ Uchwała Rady Miasta Lublin w sprawie nadania nazwy placowi położonemu w granicach administracyjnych miasta Lublin z dnia 26.01.2006 r. (nr 865/XXXVII/2006), dostępna na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej Samorządu Miasta Lublin: <http://bip.lublin.eu/bip/um/index.php?t=200&id=12078>, aktualne na dzień 22.10.2012 r.

¹⁴ M. Kałuski, *Polacy w Nowej Zelandii*, Toruń 2006, s. 124; S. Wilk, *Pahiatua – „Miejsce spoczynku bogów”*, [w:] *Z Sybiru na drugą półkulę: wojenne losy Polskich Dzieci z Pahiatua*, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Lublin 2007, s. 25; strona internetowa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II: http://www.kul.pl/wojenne-losy-dzieci-z-pahiatua.art_1327.html, aktualne na dzień 22.10.2012 r.; Szerzej na temat historii dzieci z Pahiatua, zob. w: D. Zdziech, *Pahiatua – „Mała Polska” małych Polaków*, Kraków 2007.

¹⁵ Przyznanie dyplomu Ministra Spraw Zagranicznych za wybitne zasługi dla promocji Polski w świecie (Dz. Urz. Min. Spraw Zagr. z 2007 r., Nr 4, poz. 97); <http://www.msz.gov.pl/Dyplom,Ministra,SZ,9442.html>, aktualne na dzień 22.10.2012 r.

Kolejnymi projektami wpisującymi się w ramy kulturalnej dyplomacji, podjętymi z inicjatywy rządowej, jest warszawska wystawa *Na końcu świata* oraz, adresowana do Nowozelandczyków, internetowa encyklopedia *Te Ara: The Encyclopedia of New Zealand*. Nad pierwszym wydarzeniem, trwającym przez całe lato roku 2007, objął patronat honorowy były ambasador Nowej Zelandii w Polsce, Philip Griffiths. Zarówno wystawa, jak i nowoczesna strona internetowa miały na celu uświadomienie, jak przyjazne jest nastawienie wobec polskich emigrantów i ze strony władz, i zwykłych mieszkańców Nowej Zelandii. Przybliżyły one dzieje polskiego osadnictwa, jednak przede wszystkim ukazały ogromny wkład Polaków w budowę nowego państwa o wielokulturowym społeczeństwie. Autorką artykułu o Polonii jest dr Theresa Sawicka z Uniwersytetu Victorii. Działalność w rozpowszechnianiu polskiej historii i kultury przejawia się także w opublikowaniu przez nią w publikacji uniwersyteckiej rozdziału w *Book & Print in New Zealand: A Guide to Print Culture in Aotearoa*¹⁶.

Zadaniem polskich dyplomatów, a także urzędników konsularnych jest również propagowanie rodzimej historii i tradycji. W sposób szczególny zaangażował się w tę funkcję Konsul Honorowy¹⁷ w Auckland, John Roy-Wojciechowski. Do jego ogromnego wkładu na rzecz zacieśniania więzów między krajem nad Wisłą a tym na południowym Pacyfiku należy zaliczyć ustanowienie funduszu na wykładanie przedmiotu język polski i kultura na Uniwersytecie w Auckland¹⁸, dotacje na naukę ojczystego języka dla dzieci oraz utworzenie Polskiego Klubu Literackiego wraz z jego organem prasowym „Krzyżem Południa”. Efektywną inicjatywą było przede wszystkim stworzenie fundacji „Polskie Dziedzictwo Kulturalne w Nowej Zelandii” (*Polish Heritage Trust in New Zealand*) utworzone 17 września 1999 r.¹⁹ Głównym dążeniem organizacji jest popularyzacja polskiej kultury wśród Nowozelandczyków. Fundatorzy inicjują sprzedaż polskich publikacji

¹⁶ K. Pietrzak, *Na końcu świata*, „Nasz Dziennik” 4.04.2007; strona internetowa *Te Ara*: <http://www.teara.govt.nz>, aktualna na dzień 22.10.2012 r.; T. Sawicka, *Polish*, [w:] *Book & Print in New Zealand: A Guide to Print Culture in Aotearoa*, dostępny na stronie internetowej The New Zealand Electronic Text Centre: <http://www.nzetc.org/tm/scholarly/tei-GriBook-div3-N1441E.html>, aktualne na dzień 22.10.2012 r.

¹⁷ Konsul honorowy jest urzędnikiem konsularnym posiadającym w mniejszej liczbie przywileje i immunitety konsularne. Nie pełni on bowiem wszystkich funkcji konsularnych. Jego działania wykonywane są wraz ze zwierzchnim konsulem zawodowym lub z przydzielonym urzędnikiem zawodowym, zgodnie z polską ustawą o funkcjach konsulów z dnia 13 lutego 1984 r. (Dz. U. z 1984 r., Nr 9, poz. 34) oraz § 8 ust. 2–4 wydanego na podstawie ustawy rozporządzenia Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie konsulów honorowych RP z 7 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2006 r., Nr 239, poz. 1735).

¹⁸ Więcej informacji na temat polskich przedmiotów na stronie internetowej Wydziału Nauk Humanistycznych Uniwersytetu w Auckland, <http://www.calendar.auckland.ac.nz/courses/prescriptions/arts/polish.html>, aktualnej na dzień 22.10.2012 r.

¹⁹ Na podstawie ustawy *The Charitable Trusts Act 1957* z 4 października 1957 r. (Public Act 1957 No. 18). zostały zarejestrowane również pozostałe polskie stowarzyszenia czy fundacje.

dotyczących imigrantów z Polski oraz ich wkładu w życie kulturalne, polityczne oraz ekonomię Nowej Zelandii. Współpracują oni także z polskimi organizacjami oraz innymi etnicznymi stowarzyszeniami. Kolejną koncepcją posłużenia się metodami kulturalnej dyplomacji przez Konsula Roya-Wojciechowskiego jest powołanie Polskiego Muzeum w Auckland²⁰ oraz filii Związku Sybiraków wraz z wirtualną „Ścianą Pamięci Kresy-Syberia”²¹.

Dyplomacja kulturalna wiąże się z działaniami promocyjnymi. Cechuje ją bowiem troska o utrwalenie kulturalnej obecności państwa wysyłającego na płaszczyźnie wymiany kulturalnej. Kolejnym nie bez znaczenia etapem jest także kreowanie pozytywnego wizerunku narodu za granicą. Celem realizacji tego dążenia powołuje się instytucje kultury, oficjalnie niewchodzące w skład misji dyplomatycznej. Międzynarodowo rozpoznawalnymi instytucjami są choćby *Alliance Française* (powołany przez rząd Francji już w 1883 r.), *British Council* (1934 r.) czy też *Goethe-Institut* (działający na zlecenie niemieckiego ministerstwa spraw zagranicznych od 1951 r.)²². Polska nie posiada tego typu organizacji, co jest niewątpliwie związane z brakiem środków finansowych, jak również relatywnie małą wymianą kulturalną z innymi państwami, zwłaszcza z rejonu Oceanu Spokojnego. Jednakże Ambasada RP w Wellington realizuje liczne propozycje kulturalne z Polski oraz Nowej Zelandii, jak choćby wydarzenia związane z Rokiem Chopina 2010 czy Rokiem Miłosza 2011²³.

Jak już zostało zaznaczone, działalność Polonii nowozelandzkiej skupia się wokół kilku zarejestrowanych stowarzyszeń na terenie największych miast wyspy północnej i południowej. Najbardziej zasłużonym zrzeszeniem, powołanym już w 1948 r., jest Stowarzyszenie Polaków w Nowej Zelandii. Wspólnota mająca swą siedzibę w stolicy (*The Polish Community in Wellington*) reprezentuje organizacje polonijne przy przygotowaniu zarówno obchodów świąt narodowych, jak i religijnych²⁴. Nie sposób wymienić licznych

²⁰ A. Parker, *Najwyższy honor*, [w:] *Polski Nowozelandczyk: nadzwyczajna historia życia dziecka z Polesia*, Lublin 2006; s. 267–268; http://www.polishheritage.co.nz/polish/pl_heritage_trust.html, aktualne na dzień 22.10.2012 r.

²¹ A. Tomczyk, J. Szuba i M. Wójcik, *VII Światowy Zjazd Rodzin Osadników Wojskowych i Cywilnych Kresów Wschodnich*, „Kresowe Stanice” 2009, nr 4; List do autorki od Mieczyława Wójcika, wiceprezesa Stowarzyszenia Rodzin Osadników Wojskowych i Cywilnych Kresów Wschodnich, z dnia 18.04.2011 r.

²² K. Mingst, *Podstawy stosunków międzynarodowych*, Warszawa 2006, s. 116–118; B. Surmacz, *Służba dyplomatyczna i konsularna*, [w:] M. Pietraś (red.), *Międzynarodowe stosunki polityczne*, Lublin 2006, s. 169–171; J. Sutor, *Leksykon...*, s. 114–116; wykład dyrektora i fundatora *The Institute for Cultural Diplomacy* Marka Donfrieda, Berlin 23.07.2012 r.

²³ Wywiad udzielony przez Ambasador RP w Wellington, Beatę Stoczyńską, dostępny na stronie: <http://www.wellington.polemb.net/index.php?document=206>, aktualne na dzień 22.10.2012 r.

²⁴ Tytułem sprostowania należy nadmienić, iż już w 1941 r. powołano Stowarzyszenie Polaków. Celem związku było dostarczanie informacji rodakom o położeniu polskich oddziałów

zasług na rzecz propagowania polskiej kultury oraz przyjaznych relacji między omawianymi krajami, zrealizowanych przez m.in. Stowarzyszenie Polskich Kombatantów²⁵, *The Auckland Polish Association*, *The Polish Charitable and Educational Trust*, *The Polish Heritage of Otago and Southland* czy *The Polish Genealogical Society in New Zealand*²⁶.

Przywołana aktywność obywateli stawia sobie za cel uzupełnienie kontaktów pomiędzy służbami dyplomatycznymi państw. Nieformalne delegacje zagraniczne przyjeżdżające na zaproszenie władz samorządowych (uroczyste nazwanie lubińskiego skweru), towarzystw przyjaźni i osób indywidualnych dążą, podobnie jak oficjalne, zgodne z protokołem delegacje rangi rządowej, do nawiązania, a następnie pogłębienia współpracy na poziomie gospodarczym, kulturalnym bądź naukowym²⁷.

Dyplomacja kulturalna w stosunkach polsko-nowozelandzkich przejawia się w licznych i różnorodnych inicjatywach zarówno ze strony rządowej, jak i społecznej. Bogata wymiana kulturalna między Rzeczpospolitą Polską a Nową Zelandią świadczy niezbitnie o licznych zaletach tej formy polityki zagranicznej. Należy podkreślić znaczącą rolę dyplomacji kulturalnej wzmacniającej tradycyjne metody polityki zagranicznej. Regulacje prawne wraz ze spotkaniami polityków na wysokim szczeblu rządowym nie wystarczą do umacniania i utrwalania pokojowych stosunków, kultywowania wspólnej historii, tudzież przybliżania drugiemu narodowi własnej historii oraz tradycji. Gdyby nie starania dyplomatów, stowarzyszeń polonijnych czy pojedynczych obywateli cenionych przez opinię publiczną za szczególny wkład w pogłębienie wymiany kulturalnej, stosunki dyplomatyczne Warszawy z Wellington wyglądałyby zgoła inaczej.

podczas wojny. Więcej zob. A. Chodubski, *Specyfika kształtowania się zbiorowości polonijnej w Nowej Zelandii*, [w:] *Z Sybiru...*, s. 91–92; M. Kałuski, *op. cit.*, s. 133–134; strona internetowa *The Polish Community in Wellington*; <http://www.polishcommunity.org.nz/Default.aspx?tabid=92>, aktualne na dzień 22.10.2012 r.

²⁵ Więcej na temat funkcjonowania grup skupionych wokół Stowarzyszenia Polaków w Wellington, zob. K. Dopierała (red.), *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. III, Toruń 2004, s. 440.; M. Kałuski, *op. cit.*, s. 133–139.

²⁶ M. Kałuski, *op. cit.*, s. 133–139.

²⁷ E. Pietkiewicz, *Protokół dyplomatyczny*, Warszawa 1998, s. 286–289; B. Surmacz, *Służba dyplomatyczna i konsularna*, [w:] M. Pietraś (red.), *Międzynarodowe...*, s. 173; J. Sutor, *Leksykon...*, s. 117.

Bibliografia

I. Źródła

Rozporządzenie Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie konsulów honorowych Rzeczypospolitej Polskiej z 7 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2006 r., Nr 239, poz. 1735).

Uchwała Rady Miasta Lublin w sprawie nadania nazwy placowi położonemu w granicach administracyjnych miasta Lublin z dnia 26.01.2006 r. (nr 865/XXXVII/2006).

Ustawa o funkcjach konsulów Rzeczypospolitej Polskiej z 13 lutego 1984 r. (Dz. U. z 1984 r., Nr 9, poz. 34).

The Charitable Trusts Act 1957 z dnia 4.10.1957 r. (Public Act 1957, No. 18).

II. Literatura

Cultural Diplomacy; The Linchpin of Public Diplomacy, Waszyngton 2005.

Cummings M., *Cultural Diplomacy and the United States Government*, Waszyngton 2003.

Dopierała K., *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. III, Toruń 2004.

Kałuski M., *Polacy w Nowej Zelandii*, Toruń 2006.

Michowicz W. (red.), *Historia dyplomacji polskiej: 1939–1945*, t. V, Warszawa 1999.

Mingst K., *Podstawy stosunków międzynarodowych*, Warszawa 2006.

Pietkiewicz E., *Protokół dyplomatyczny*, Warszawa 1998.

Pietraś M. (red.), *Międzynarodowe stosunki polityczne*, Lublin 2006.

Roy-Wojciechowski J., Parker A., *Polski Nowozelandczyk: nadzwyczajna historia życia dziecka z Polesia*, Lublin 2006.

Sutor J., *Leksykon dyplomatyczny*, Warszawa 2010.

Sutor J., *Prawo dyplomatyczne i konsularne*, Warszawa 2011.

Szczepanik K., Herman-Lukasik A., Janicka B., *Stosunki dyplomatyczne Polski: informator: Azja, Zakaukazie, Australia i Oceania 1918–2009*, t. III, Warszawa 2010.

Z Sybiru na drugą półkulę: wojenne losy Polskich Dzieci z Pahiatua, (red.) Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Lublin 2007.

Zdziech D., *Pahiatua – „Mała Polska” małych Polaków*, Kraków 2007.

III. Internet

Strona internetowa ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w Wellington: <http://www.wellington.polemb.net/index.php?document=206>, aktualne na dzień 22.10.2012 r.

Biuletyn Informacji Publicznej Samorządu Miasta Lublin: <http://bip.lublin.eu/bip/um/index.php?t=200&id=12078>, aktualne na dzień 22.10.2012 r.

Strona internetowa Encyklopedii *Te Ara*: <http://www.teara.govt.nz>, aktualne na dzień 22.10.2012 r.

Strona internetowa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II: http://www.kul.pl/wojenne-losy-dzieci-z-pahiatua.art_1327.html, aktualne na dzień 22.10.2012 r.

Strona internetowa Konsulatu Honorowego RP w Auckland: http://www.polishheritage.co.nz/polish/pl_southern_cross.html, aktualne na dzień 22.10.2012 r.

Strona internetowa polskiego Ministerstwa Spraw Zagranicznych: <http://www.msz.gov.pl/Nowa.Zelandia.20982.html>, aktualne na dzień 22.10.2012 r.

Strona internetowa *The Polish Community in Wellington*: <http://www.polishcommunity.org.nz/Default.aspx?tabid=92>, aktualne na dzień 22.10.2012 r.

Strona internetowa *The New Zealand Electronic Text Centre*: http://www.nzetc.org/tm/scholarly/tei-GriBook-_div3-N1441E.html, aktualne na dzień 22.10.2012 r.

Strona internetowa Wydziału Nauk Humanistycznych Uniwersytetu w Auckland, <http://www.calendar.auckland.ac.nz/courses/prescriptions/arts/polish.html>, aktualne na dzień 22.10.2012 r.

IV. Inne

List do autorki z Ambasady Nowej Zelandii w Warszawie, 9.03.2011 r.

List do autorki z Ambasady Nowej Zelandii w Warszawie, 5.05.2011 r.

Pietrzak K., *Na końcu świata* „Nasz Dziennik” 4.04.2007 r.

Tomczyk A., Szuba J., Wójcik M., *VII Światowy Zjazd Rodzin Osadników Wojskowych i Cywilnych Kresów Wschodnich*, „Kresowe Stanice” 2009, nr 4.

Wykład Donfried M., *The Institute for Cultural Diplomacy*, Berlin 23.07.2012 r.

Wykład Nkuzimana N., *Cultural Diplomacy and Sustainable Development in Burundi*, Berlin 26.07.2012 r.

Wywiad autorki z Dariuszem Zdziechem, prezesem Towarzystwa Naukowego Australii, Nowej Zelandii i Oceanii, Kraków 6.11.2010 r.

Summary

Cultural diplomacy in the relations between the Republic of Poland and New Zealand

The following study aims at discussing cultural diplomacy in the relations between the Republic of Poland and New Zealand. Cultural diplomacy underlies public diplomacy and thus a non-legal method of establishing and maintaining diplomatic relations. Due to their geographic locations and relatively insignificant trade exchange, the question of diplomatic relations between these countries has not been exhaustively described in Polish academic texts.

Cultural diplomacy is practised by entities which do not represent the government or ministry of foreign affairs, i.e. by foundations, non-governmental organizations, as well as groups of or individual citizens. They work for the improvement of bilateral relations between the Republic of Poland and New Zealand, promotion of our homeland all over the world and strengthening cultural awareness of both nations.

